

10. cvičení z Matematické analýzy 2

24. - 28. dubna 2023

10.1 (sférické souřadnice)

Spočítejte

$$\iiint_E x^2 z \, dV$$

kde

$$E : x^2 + y^2 + z^2 \leq 1 \quad \& \quad 0 \leq z \leq \sqrt{x^2 + y^2} .$$

Řešení:

Těleso E je horní polokoule s vyjmutým kuželem, jehož špička je ve středu koule. Parametrizace pomocí sférických souřadnic je

$$\Psi : \begin{aligned} x &= r \sin \vartheta \cos \varphi \\ y &= r \sin \vartheta \sin \varphi \\ z &= r \cos \vartheta \end{aligned}$$

s oblastí parametrizace

$$U : 0 \leq r \leq 1 \quad \& \quad 0 \leq \varphi \leq 2\pi \quad \& \quad \frac{\pi}{4} \leq \vartheta \leq \frac{\pi}{2} .$$

Tedy

$$\begin{aligned} \iiint_E x^2 z \, dV &= \iiint_U r^3 \sin^2 \vartheta \cos^2 \varphi \cos \vartheta \cdot r^2 \sin \vartheta \, dV = \int_0^1 \int_{\frac{\pi}{4}}^{\frac{\pi}{2}} \int_0^{2\pi} r^5 \sin^3 \vartheta \cos \vartheta \cos^2 \varphi \, d\varphi \, d\vartheta \, dr = \\ &= \left(\int_0^1 r^5 \, dr \right) \cdot \left(\int_{\frac{\pi}{4}}^{\frac{\pi}{2}} \sin^3 \vartheta \cos \vartheta \, d\vartheta \right) \cdot \left(\int_0^{2\pi} \cos^2 \varphi \, d\varphi \right) = \frac{1}{6} \cdot \left[\frac{\sin^4 \vartheta}{4} \right]_{\frac{\pi}{4}}^{\frac{\pi}{2}} \cdot \pi = \\ &= \frac{1}{6} \cdot \frac{3}{16} \cdot \pi = \frac{\pi}{32} \end{aligned}$$

10.2 (obecnější sférické souřadnice)

Vypočítejte těžiště tělesa

$$E : \frac{x^2}{a^2} + \frac{y^2}{b^2} + \frac{z^2}{c^2} \leq 1 \quad \& \quad x, y, z \geq 0,$$

s hustotou $\sigma = 1$, kde $a, b, c > 0$ jsou parametry.

Řešení:

Oblast integrace E je osmina obecného elipsoidu. Použijeme proto upravené sférické souřadnice Φ (které parametrizují tento elipsoid):

$$\Phi : \begin{aligned} x/a &= (r \sin \vartheta) \cos \varphi \\ y/b &= (r \sin \vartheta) \sin \varphi, \\ z/c &= r \cos \vartheta \end{aligned}$$

které vzniknou složením "klasických" sférických souřadnic Ψ a lineární transformace $\mathcal{L}$, která deformuje jednotlivé osy:

$$\Phi = \mathcal{L} \circ \Psi, \quad \mathcal{L}(\tilde{x}, \tilde{y}, \tilde{z}) := (a\tilde{x}, b\tilde{y}, c\tilde{z}).$$

Máme tedy

$$\Phi' = \mathcal{L}' \circ \Psi' \quad \text{a} \quad \det \Phi' = (\det \mathcal{L}') \cdot (\det \Psi') = abc \cdot r^2 \sin \vartheta,$$

protože

$$\mathcal{L}' = \begin{pmatrix} a & 0 & 0 \\ 0 & b & 0 \\ 0 & 0 & c \end{pmatrix}.$$

Parametrizace U oblasti $E = \Phi(U)$ je

$$U : 0 \leq r \leq 1 \quad \& \quad 0 \leq \varphi \leq \frac{\pi}{2} \quad \& \quad 0 \leq \vartheta \leq \frac{\pi}{2}.$$

Výpočet hmotnosti m oblasti E si usnadníme znalostí objemu koule o poloměru 1 (označme ji jako K) a toho, že objem E je jedna osmina objemu celého původního elipsoidu, který označme např. jako F . Protože $F = \mathcal{L}(K)$, máme:

$$\begin{aligned} m &= \iiint_E 1 \, dV = \frac{1}{8} \iiint_{F=\mathcal{L}(K)} 1 \, dV = \frac{1}{8} \iiint_K |\det \mathcal{L}'| \, dV = \\ &= \frac{abc}{8} \iiint_K 1 \, dV = \frac{abc}{8} \cdot \frac{4}{3}\pi = \frac{\pi abc}{6}. \end{aligned}$$

Pro zjištění těžiště $\vec{T} = (T_1, T_2, T_3)$ se nyní stačí omezit jen na jednu složku (např. T_3), protože ostatní lze analogicky získat příslušným natočením elipsoidu do daného směru a zopakováním výpočtu. Máme tedy

$$\begin{aligned} T_3 &= \frac{1}{m} \iiint_{E=\Phi(U)} z \, dV = \frac{1}{m} \iiint_U (cr \cos \vartheta) \cdot (abc r^2 \sin \vartheta) \, dV = \\ &= \frac{3c}{\pi} \int_0^1 \int_0^{\frac{\pi}{2}} \int_0^{\frac{\pi}{2}} r^3 \sin 2\vartheta \, d\varphi \, d\vartheta \, dr = \frac{3c}{\pi} \left(\int_0^1 r^3 \, dr \right) \cdot \left(\int_0^{\frac{\pi}{2}} \sin 2\vartheta \, d\vartheta \right) \cdot \left(\int_0^{\frac{\pi}{2}} 1 \, d\varphi \right) = \frac{3}{8}c. \end{aligned}$$

Podobně tedy budeme mít $T_1 = \frac{3}{8}a$ a $T_2 = \frac{3}{8}b$.

Připomenutí: Integrál z funkce f podél křivky $\mathcal{C}$ spočítáme podle vztahu

$$\int_{\mathcal{C}} f \, ds = \int_a^b f(\varphi(t)) \cdot \|\varphi'(t)\| \, dt,$$

kde φ je vhodná parametrizace křivky $\mathcal{C}$, tj. zobrazení $\varphi : \langle a, b \rangle \rightarrow \mathbb{R}^n$, které je

- spojitě a po částech spojitě diferencovatelné na intervalu $\langle a, b \rangle$ (tj. křivka může být v některých bodech "zlomená", ale stále to má být souvislá čára),
- až na konečně mnoho výjimek $t_1, \dots, t_n \in \langle a, b \rangle$ platí, že:

φ je prosté na $\langle a, b \rangle$ a $\|\varphi'(t)\| \neq 0$ pro $t \in \langle a, b \rangle$ (tj. křivka může protínat konečněkrát sama sebe a vektor rychlosti chceme mít nenulový až konečně mnoho výjimek),

- $\varphi(\langle a, b \rangle) = \mathcal{C}$.

Integrál z funkce nezávisí na volbě orientace křivky. Změnu orientace lze vždy provést např. jako

$$\psi(t) := \varphi(a + b - t) \quad \text{pro } t \in \langle a, b \rangle .$$

10.3 (délka křivky)

Určete délku cykloidy Γ s parametrizací

$$\varphi : x = t - \sin t \quad \wedge \quad y = 1 - \cos t$$

kde $0 \leq t \leq 2\pi$. Cykloida je křivka určená dráhou bodu, který je na kružnici (zde s poloměrem $a = 1$), která se valí bez tření po přímce.

Řešení:

Délka křivky Γ s parametrizací φ se vypočítá jako

$$\ell(\Gamma) = \int_a^b \|\varphi'(t)\| dt \quad \left(= \int_{\Gamma} 1 ds \right),$$

neboli jako integrál z konstantní funkce $f = 1$ podél dané křivky Γ . Máme

$$\varphi'(t) = (1 - \cos t, \sin t)$$

a

$$\|\varphi'(t)\| = \sqrt{(1 - \cos t)^2 + \sin^2 t} = \sqrt{2 - 2 \cos t}.$$

Takže můžeme psát

$$\begin{aligned} \ell(\Gamma) &= \int_{\Gamma} 1 ds = \sqrt{2} \int_0^{2\pi} \sqrt{1 - \cos t} dt = \left[\begin{matrix} 2u=t \\ 2du=dt \end{matrix} \right] = 2\sqrt{2} \int_0^{\pi} \sqrt{1 - \cos(2u)} du = \\ &= \left\{ \cos(2u) = \cos^2 u - \sin^2 u \right\} = 4 \int_0^{\pi} \sin u du = 8 . \end{aligned}$$

10.4 (délka křivky)

Určete délku asteroidy $\mathcal{C} : x^{\frac{2}{3}} + y^{\frac{2}{3}} = a^{\frac{2}{3}}$, kde $a > 0$ je parametr. (Návod: použijte parametrizaci

$$\varphi : x = a \cos^3 t \quad \& \quad y = a \sin^3 t \quad \& \quad 0 \leq t \leq 2\pi.)$$

Řešení:

Rovnice asteroidy se podobá rovnici kružnice, až na jiné exponenty. Máme

$$\varphi'(t) = \left(\frac{dx}{dt}, \frac{dy}{dt} \right) = \left(-3a \cos^2 t \cdot \sin t, 3a \sin^2 t \cdot \cos t \right) = 3a \cos t \cdot \sin t \cdot \left(-\cos t, \sin t \right).$$

tedy

$$\|\varphi'(t)\| = 3a |\cos t \sin t| \sqrt{\cos^2 t + \sin^2 t} = 3a |\cos t \sin t| .$$

Takže můžeme psát

$$\begin{aligned} \ell(\mathcal{C}) &= \int_{\mathcal{C}} 1 \, ds = \int_0^{2\pi} \|\varphi'(t)\| \, dt = \int_0^{2\pi} 3a |\cos t \sin t| \, dt = 6a \int_0^{\frac{\pi}{2}} 2 \cos t \sin t \, dt = \\ &= 6a [\sin^2 t]_0^{\frac{\pi}{2}} = 6a . \end{aligned}$$

10.5 (křivkový integrál z funkce)

Spočítejte $\int_{\mathcal{C}} \sqrt{x^2 + y^2} \, ds$, kde $\mathcal{C}$ se skládá postupně z křivek

- $\mathcal{C}_1$: horní polovina kružnice o poloměru $\frac{1}{2}$ se středem v $(\frac{1}{2}, 0)$ jdoucí v kladném smyslu z bodu $(1, 0)$ do bodu $(0, 0)$;
- $\mathcal{C}_2$: úsečka jdoucí z bodu $(0, 0)$ do bodu $(-1, 2)$.

Řešení:

• parametrizace $\mathcal{C}_1$: Křivka splňuje rovnici $(x - \frac{1}{2})^2 + y^2 = (\frac{1}{2})^2$, proto použijeme posunuté polární souřadnice.

$$\varphi_1: \quad x = \frac{1}{2} + \frac{1}{2} \cos t, \quad y = \frac{1}{2} \sin t \quad \text{pro } 0 \leq t \leq \pi.$$

$$\varphi_1'(t): \quad x'(t) = -\frac{1}{2} \sin t, \quad y'(t) = \frac{1}{2} \cos t \quad \text{a} \quad \|\varphi_1'(t)\| = \sqrt{(-\frac{1}{2} \sin t)^2 + \frac{1}{4} \cos^2 t} = \frac{1}{2}.$$

Parametrizace má orientaci souhlasnou se zvolenou orientací. Takže

$$\begin{aligned} \int_{\mathcal{C}_1} \sqrt{x^2 + y^2} \, ds &= \int_0^{\pi} \sqrt{x^2 + y^2}|_{\varphi_1(t)} \cdot \|\varphi_1'(t)\| \, dt = \int_0^{\pi} \frac{1}{2} \sqrt{(\frac{1}{2} + \frac{1}{2} \cos t)^2 + (\frac{1}{2} \sin t)^2} \, dt = \\ &= \frac{\sqrt{2}}{4} \int_0^{\pi} \sqrt{1 + \cos t} \, dt = \left[\begin{matrix} 2u=t \\ 2du=dt \end{matrix} \right] = \frac{\sqrt{2}}{2} \int_0^{\frac{\pi}{2}} \sqrt{1 + \cos(2u)} \, du = \\ &= \left\{ \cos(2u) = \cos^2 u - \sin^2 u \right\} = \frac{\sqrt{2}}{2} \int_0^{\frac{\pi}{2}} \cos u \, du = \frac{\sqrt{2}}{2} . \end{aligned}$$

- parametrizace $\mathcal{C}_2$: $\varphi_2(t) = (0, 0) + t(-1, 2) = (-t, 2t)$, $t \in \langle 0, 1 \rangle$

$$\varphi_2'(t) = (-1, 2) \quad \text{a} \quad \|\varphi_2'(t)\| = \sqrt{(-1)^2 + 2^2} = \sqrt{5}.$$

Parametrizace má orientaci souhlasnou se zvolenou orientací. Takže

$$\int_{\mathcal{C}_2} \sqrt{x^2 + y^2} \, ds = \int_0^1 \sqrt{x^2 + y^2}|_{\varphi_2(t)} \cdot \|\varphi_2'(t)\| \, dt = \int_0^1 5t \, dt = \frac{5}{2} .$$

Celkem tedy máme

$$\int_{\mathcal{C}} (x + y) ds = \sum_{i=1}^2 \int_{\mathcal{C}_i} (x + y) ds = \frac{5 + \sqrt{2}}{2}$$

10.6 (křivkový integrál z funkce)

Spočítejte $\int_{\mathcal{C}} (x + y) ds$, kde $\mathcal{C}$ se skládá postupně z křivek

- $\mathcal{C}_1$: levá polovina kružnice o poloměru 1 se středem v $(0, 1)$ jdoucí v záporném smyslu z bodu $(0, 0)$ do bodu $(0, 2)$;
- $\mathcal{C}_2$: úsečka jdoucí z bodu $(0, 2)$ do bodu $(1, 0)$.

Řešení:

- parametrizace $\mathcal{C}_1$: Křivka splňuje rovnici $x^2 + (y-1)^2 = 1$, proto použijeme posunuté polární souřadnice.

$$\varphi_1: x = \cos t, \quad y = 1 + \sin t \quad \text{pro} \quad \frac{\pi}{2} \leq t \leq \frac{3\pi}{2}.$$

Tato parametrizace však probíhá křivku v opačném směru! To ale nevadí, protože integrál z funkce nezávisí na volbě orientace.

$$\varphi_1'(t): \quad x'(t) = -\sin t, \quad y'(t) = \cos t \quad \text{a} \quad \|\varphi_1'(t)\| = \sqrt{(-\sin t)^2 + \cos^2 t} = 1.$$

Takže

$$\int_{\mathcal{C}_1} (x + y) ds = \int_{\frac{\pi}{2}}^{\frac{3\pi}{2}} (x + y)|_{\varphi_1(t)} \cdot \|\varphi_1'(t)\| dt = \int_{\frac{\pi}{2}}^{\frac{3\pi}{2}} 1 + \sin t + \cos t dt = \pi + 2.$$

- parametrizace $\mathcal{C}_2$: $\varphi_2(t) = (0, 2) + t(1, -2) = (t, 2 - 2t), \quad t \in \langle 0, 1 \rangle$

$$\varphi_2'(t) = (1, -2) \quad \text{a} \quad \|\varphi_2'(t)\| = \sqrt{1^2 + (-2)^2} = \sqrt{5}.$$

Parametrizace má orientaci souhlasnou se zvolenou orientací. Takže

$$\int_{\mathcal{C}_2} (x + y) ds = \int_0^1 (x + y)|_{\varphi_2(t)} \cdot \|\varphi_2'(t)\| dt = \int_0^1 (2 - t)\sqrt{5} dt = \frac{3\sqrt{5}}{2}.$$

Celkem tedy máme

$$\int_{\mathcal{C}} (x + y) ds = \sum_{i=1}^2 \int_{\mathcal{C}_i} (x + y) ds = \pi + 2 + \frac{3\sqrt{5}}{2}$$

Připomenutí: Integrál z vektorového pole $\vec{F}$ podél dané orientované křivky $\mathcal{C}$ počítáme jako práci síly podél této křivky s normovaným tečným polem $\vec{T}$ (jež určuje orientaci křivky $\mathcal{C}$).

Jestliže parametrizace $\varphi: (a, b) \rightarrow \mathcal{C}$ odpovídá zvolené parametrizaci, pak máme

$$\int_{\mathcal{C}} \vec{F} \cdot d\vec{s} = \int_{\mathcal{C}} (\vec{F} \cdot \vec{T}) ds = \int_a^b \vec{F}(\varphi(t)) \cdot \varphi'(t) dt.$$

Pokud parametrizace φ je v opačném směru než námi zvolená orientace C , pak máme

$$\int_C \vec{F} \cdot d\vec{s} = - \int_a^b \vec{F}(\varphi(t)) \cdot \varphi'(t) dt .$$

10.7 (křivkový integrál z vektorového pole)

Určete

$$\int_C 2xy dx - x^2 dy$$

kde C je část paraboly $x = 2y^2$ jdoucí z bodu $(0, 0)$ do bodu $(2, 1)$.

Řešení:

Máme pole $\vec{F} = (2xy, -x^2)$. Křivku můžeme parametrizovat např. pomocí souřadnice y :

$$\varphi : x = 2t^2, \quad y = t \quad \text{pro } 0 \leq t \leq 1.$$

$$\varphi'(t) : x'(t) = 4t, \quad y'(t) = 1 .$$

Parametrizace má orientaci souhlasnou se zvolenou orientací. Takže

$$\int_C \vec{F} \cdot d\vec{s} = \int_0^1 (2xy, -x^2)|_{\varphi_2(t)} \cdot \varphi_2'(t) dt = \int_0^1 (4t^3, -4t^4) \cdot \begin{pmatrix} 4t \\ 1 \end{pmatrix} dt = 12 \int_0^1 t^4 dt = \frac{12}{5} .$$

10.8 (křivkový integrál z vektorového pole)

Určete

$$\int_C y dx + z dy + x dz$$

kde

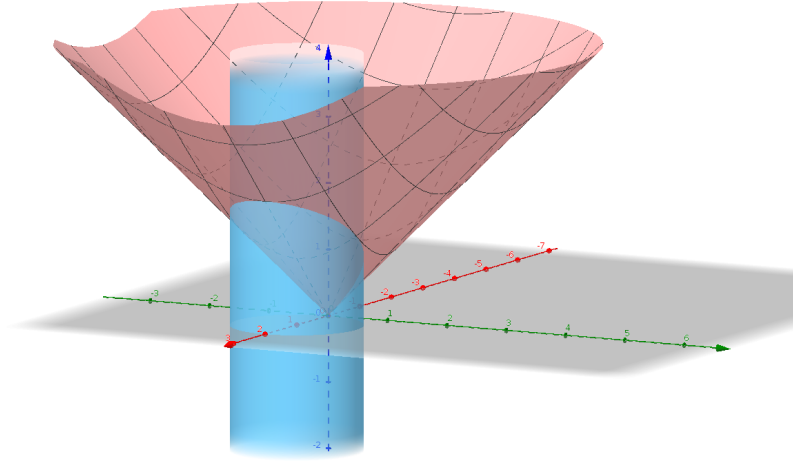
$$C : x^2 + y^2 = z^2 \quad \& \quad x^2 + y^2 = 2x \quad \& \quad z \geq 0$$

je křivka s orientací v kladném smyslu při pohledu shora.

Řešení:

Máme pole $\vec{F} = (y, z, x)$. Rovnice $x^2 + y^2 = 2x$ je to samé jako $(x - 1)^2 + y^2 = 1$ (což je válec).

Křivka představuje tedy průnik kuželu s válcem jehož poloměr je 1 a osa kužele leží v plášti válce.

Parametrizaci uděláme pomocí obvyklých válcových souřadnic:

$$\begin{aligned}x &= r \cos \varphi \\y &= r \sin \varphi \\z &= h\end{aligned}$$

Po dosazení do podmínek dostaneme

$$r^2 = h^2 \quad \& \quad r^2 = 2r \cos \varphi \quad \& \quad h \geq 0$$

které splníme (pro všechny možnosti) při volbě $r = 2 \cos \varphi$, $h = r = 2 \cos \varphi$ a $-\frac{\pi}{2} \leq \varphi \leq \frac{\pi}{2}$ (pro lepší pochopení si křivku načrtněte). Tím dostaneme parametrizaci:

$$\mathcal{C}: \quad x(\varphi) = 2 \cos^2 \varphi, \quad y(\varphi) = 2 \cos \varphi \sin \varphi, \quad z(\varphi) = 2 \cos \varphi \quad \text{pro} \quad \varphi \in \left(-\frac{\pi}{2}, \frac{\pi}{2}\right)$$

která má požadovanou orientaci.

Opět můžeme využít formu, ve které byl integrál zadán:

$$\begin{aligned}\int_{\mathcal{C}} y \, dx + z \, dy + x \, dz &= \int_{-\frac{\pi}{2}}^{\frac{\pi}{2}} \left(y(\varphi) \cdot \frac{dx}{d\varphi} + z(\varphi) \cdot \frac{dy}{d\varphi} + x(\varphi) \cdot \frac{dz}{d\varphi} \right) d\varphi = \\ &= \int_{-\frac{\pi}{2}}^{\frac{\pi}{2}} \left(-2 \cdot \underbrace{4 \sin^2 \varphi \cdot \cos^2 \varphi}_{=\sin^2(2\varphi) = \frac{1 - \cos(4\varphi)}{2}} + 4 \cos \varphi \cdot \underbrace{(\cos^2 \varphi - \sin^2 \varphi)}_{=1 - 2 \sin^2 \varphi} - 4 \underbrace{\cos^2 \varphi \cdot \sin \varphi}_{\text{lichá funkce}} \right) d\varphi = \\ &= -2 \left[\frac{\varphi}{2} - \frac{1}{8} \sin(4\varphi) \right]_{-\frac{\pi}{2}}^{\frac{\pi}{2}} + 4 \left[\sin \varphi - \frac{2}{3} \sin^3 \varphi \right]_{-\frac{\pi}{2}}^{\frac{\pi}{2}} + 0 = \frac{8}{3} - \pi.\end{aligned}$$

Jiná parametrizace pomocí posunutých válcových souřadnic:

$$\begin{aligned}x &= 1 + r \cos \varphi \\y &= r \sin \varphi \\z &= h\end{aligned}$$

Po dosazení do podmínek dostaneme

$$|h| = \sqrt{2r} \sqrt{1 + \cos \varphi} \quad \& \quad r^2 = 1 \quad \& \quad h \geq 0$$

kteře splníme (pro všechny možnosti) při volbě $r = 1$, $h = \sqrt{2}\sqrt{1 + \cos\varphi} = 2|\cos\frac{\varphi}{2}|$ a $-\pi \leq \varphi \leq \pi$. Tím dostaneme parametrizaci:

$$\mathcal{C} : \quad x(\varphi) = 1 + \cos\varphi, \quad y(\varphi) = \sin\varphi, \quad z(\varphi) = 2\cos\frac{\varphi}{2} \quad \text{pro} \quad \varphi \in \langle -\pi, \pi \rangle$$

kteřá má požadovanou orientaci.

Nyní máme:

$$\begin{aligned} \int_{\mathcal{C}} \vec{F} \, d\vec{s} &= \int_{-\pi}^{\pi} \left(y(\varphi), z(\varphi), x(\varphi) \right) \cdot \begin{pmatrix} x'(\varphi) \\ y'(\varphi) \\ z'(\varphi) \end{pmatrix} d\varphi = \\ &= \int_{-\pi}^{\pi} \left(\sin\varphi, 2\cos\frac{\varphi}{2}, 1 + \cos\varphi \right) \cdot \begin{pmatrix} -\sin\varphi \\ \cos\varphi \\ -\sin\frac{\varphi}{2} \end{pmatrix} d\varphi = \\ &= \int_{-\pi}^{\pi} -\sin^2\varphi + \underbrace{2\cos\frac{\varphi}{2} \cdot \cos\varphi}_{\cos(\frac{\varphi}{2} + \varphi) + \cos(\frac{\varphi}{2} - \varphi)} - \sin\frac{\varphi}{2} - \underbrace{\cos\varphi \cdot \sin\frac{\varphi}{2}}_{\frac{1}{2}\sin(\varphi + \frac{\varphi}{2}) - \frac{1}{2}\sin(\varphi - \frac{\varphi}{2})} d\varphi = \\ &= -\pi + \left[\frac{2}{3}\sin(\frac{3}{2}\varphi) + 2\sin(\frac{\varphi}{2}) + 2\cos(\frac{\varphi}{2}) + \frac{1}{3}\cos(\frac{3}{2}\varphi) - \cos(\frac{\varphi}{2}) \right]_{-\pi}^{\pi} = \frac{8}{3} - \pi. \end{aligned}$$

Poznámka: Použili jsme vzorce

$$\cos(x + y) = \cos x \cos y - \sin x \sin y$$

$$\cos(x - y) = \cos x \cos y + \sin x \sin y$$

a tedy

$$\cos x \cos y = \frac{1}{2} \left(\cos(x + y) + \cos(x - y) \right)$$

a

$$\sin(x + y) = \sin x \cos y + \cos x \sin y$$

$$\sin(x - y) = \sin x \cos y - \cos x \sin y$$

a tedy

$$\cos x \sin y = \frac{1}{2} \left(\sin(x + y) - \sin(x - y) \right).$$

10.9 (křivkový integrál z vektorového pole)

Určete

$$\int_{\mathcal{C}} y \, dx + z \, dy + x \, dz$$

kde

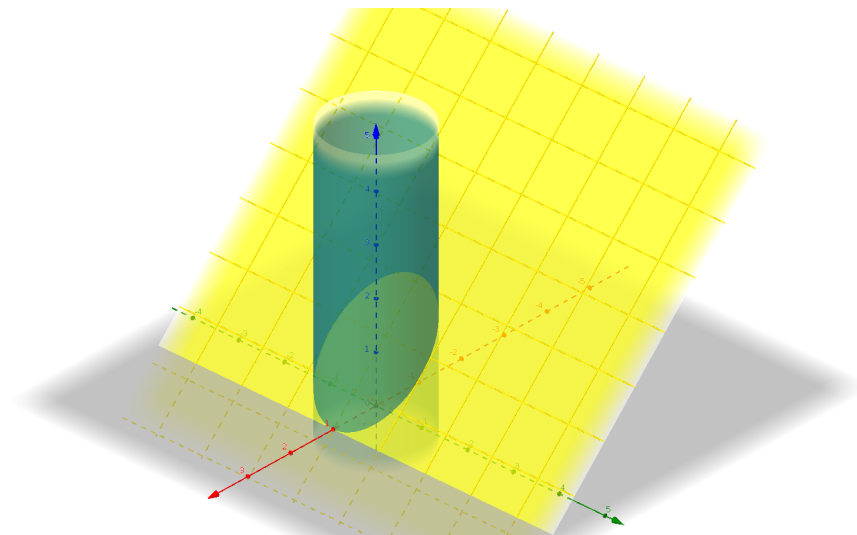
$$\mathcal{C} : \quad x^2 + y^2 = 1 \quad \& \quad x + z = 1$$

je křivka s kladnou orientací při pohledu shora.

Řešení:

Máme pole $\vec{F} = (y, z, x)$. Křivka představuje průnik válce a šikmé roviny.

Je to tedy elipsa a její orientace je určena pomocí průmětu C do roviny xy , v němž má mít tento průmět kladnou orientaci (tím je myšleno to “při pohledu shora”, tj. když se na křivku budeme dívat tak, aby osa z směřovala k nám).

Průmět C do roviny xy má rovnici $x^2 + y^2 = 1$ a jeho kladná orientace je určena obvyklou parametrizací

$$x(t) = \cos t, \quad y(t) = \sin t \quad \text{pro } t \in \langle 0, 2\pi \rangle .$$

Tím je určena i poslední složka, tj.

$$z(t) = 1 - x(t) = 1 - \cos t .$$

Pro parametrizaci jsme zde vlastně využili válcové souřadnice, které po dosazení do rovnosti určujících C poskytnou vztahy mezi jednotlivými parametry (výsledkem musí být jen jeden volný parametr, protože křivka je jednodimenzionální objekt).

Pro výpočet můžeme využít také formu, ve které je integrál zadán:

$$\begin{aligned} \int_C y \, dx + z \, dy + x \, dz &= \int_0^{2\pi} \left(y(t) \cdot \frac{dx}{dt} + z(t) \cdot \frac{dy}{dt} + x(t) \cdot \frac{dz}{dt} \right) dt = \\ &= \int_0^{2\pi} \left(\sin t \cdot (-\sin t) + (1 - \cos t) \cdot \cos t + \cos t \cdot \sin t \right) dt = \int_0^{2\pi} (-1 + \cos t + \cos t \cdot \sin t) dt = \\ &= -2\pi + \underbrace{\int_0^{2\pi} \cos t \, dt}_{=0} + \underbrace{\int_0^{2\pi} \frac{\sin(2t)}{2} dt}_{=0} = -2\pi . \end{aligned}$$